

RAZVOJ KONCEPTOV CELOVITEGA IN USKLAJENEGA DELOVANJA MEDNARODNIH DEJAVNIKOV PRI REŠEVANJU KOMPLEKSNIH KRIZ

THE DEVELOPMENT OF CONCEPTS OF COMPREHENSIVE AND COORDINATED OPERATION OF INTERNATIONAL FACTORS IN SOLVING COMPLEX CRISES

POVZETEK

Mednarodna varnost se vedno bolj institucionalizira v okviru OZN, Nata ter drugih obrambnih in vojaško-političnih zvez. Kljub temu svetovna skupnost nima splošno sprejetega, večstranskega in interdisciplinarnega koncepta za reševanje kompleksnih kriz. Številne formalne spodbude in konkretne operativne izkušnje kažejo, da morajo dejavniki, ki posegajo v reševanje krize, svoje dejavnosti povezati in uskladiti.

KLJUČNE BESEDE

Kompleksnost ogrožanja varnosti, mednarodna skupnost, celovit in usklajen pristop k reševanju kompleksnih kriz.

ABSTRACT

Within the framework of the UN, NATO and other defence and military-political associations, security is becoming increasingly more institutionalised. Nonetheless, the international community does not have a commonly accepted, multilateral and interdisciplinary concept for solving complex crises. Numerous formal initiatives and real operational experience show that the factors, interfering in crisis rescue, must link and coordinate their activities.

KEY WORDS

Complexity of security threats, international community, comprehensive and coordinated approach towards solving complex crises.

.....

UVOD

Nova, temeljna značilnost sodobnega varnostnega okolja po koncu hladne vojne je kompleksnost ogrožanja varnosti.

Varnostno okolje je postalo zapleteno zaradi kombinacije različnih elementov. Glavne značilnosti se kažejo predvsem v medsebojnem učinkovanju vojaških in nevojaških groženj ter globalni razsežnosti varnostne problematike. Zmanjšuje se število meddržavnih konfliktov, vse več pa je kriz znotraj držav, ki pogosto povzročijo popolni kolaps (Moskos in drugi 2000).

Take krize v kontekstu varnostnih razmer označujemo kot kompleksne. Njihova značilnost so obsežni premiki prebivalstva, krhki ali razpadajoči ekonomski, politični in socialni sistemi, žrtve med civilisti, epidemije, pogosto ter načrtno nasilje nad civilnim prebivalstvom, razpad infrastrukture, odsotnost prava, prekinitve v proizvodnji in dobavi hrane, lakota itn. (Weiss in Collins 2000).

Kompleksni varnostni problemi se lahko rešujejo le z mednarodnim, medagencijskim in medresorskim sodelovanjem, in sicer znotraj meja nacionalne države ali na svetovni ravni (Grizold 2005). To spoznanje je spodbudilo mnoge mednarodne, vladne in nevladne organizacije, da razvijajo posebne zmogljivosti, s katerimi naj bi uspešno obvladale različne vidike kompleksnih kriz. V mednarodnih organizacijah in organizacijah nacionalnih

držav se razvijajo koncepti celovitega in usklajenega pristopa za odpravljanje kriznih razmer. Vsi ti koncepti so zasnovani na predpostavki, da bodo različni dejavniki, ki lahko prispevajo k rešitvi konfliktov, voljni sodelovati pri uresničevanju skupnih ciljev.

Namen tega članka je predstaviti nekatere koncepte celovitega in usklajenega pristopa k reševanju kriznih razmer ter izkušnje iz njihovega uveljavljanja v kompleksnih krizah.

ZAKAJ POTREBUJEMO USKLAJEN IN CELOVIT PRISTOP K REŠEVANJU KOMPLEKSNIH KRIZ

Dejavniki, ki delujejo v kompleksnih krizah, so številni: vojaške enote, mednarodne in nevladne organizacije, država gostiteljica, donatorji, mediji itn. Vsak izmed njih ima svoje naloge, različne mandate, organizacijsko strukturo in sredstva za uveljavljanje odgovornosti, razlikuje se tudi motivacija, odvisna od globoko zasidranih konceptov, povezanih s promocijo in načinom uveljavljanja sprememb. Našteto otežuje interakcijo, včasih onemogoča celo najbolj preprosto komunikacijo oziroma sodelovanje (npr. samosinhronizacijo in posamično obliko usklajevanja), praktično pa onemogoča zahtevnejše oblike skupnega delovanja, na primer skupno presojanje stanja in načrtovanje dejavnosti.

Posamezni dejavniki, ki se vključujejo v reševanje kriz, želijo izboljšati sodelovanje z različnimi modeli in mehanizmi ter doseči usklajen pristop h konfliktu. Usklajen in celovit pristop za reševanje vprašanj na vojaško-varnostnem, humanitarnem, pravnem, političnem in drugih področjih lahko vsem sodelujočim v reševanju krize zagotovi večjo učinkovitost. Združevanje navadno omejenih virov, dogovor o prednostnih nalogah in usklajevanje dejavnosti zagotavljajo večjo uspešnost od posamičnih (solističnih) posegov in izoliranih projektov.

Izkušnje z največjimi kompleksnimi krizami po koncu hladne vojne so pokazale, da je reševanje kriznih razmer zgolj z vojaško silo neučinkovito in ne zagotavlja bistvene spremembe položaja (Smith 2002, FBA 2003, Finnemore 2004, Mockaitis 2004, Bhatia in drugi 2004, Call 2005, Celic 2005, ICG Report 2007, CMSS Report 2007). Treba je uskladiti vse vrste dejavnosti, ki so nujne za zagotavljanje humanitarne pomoči, ekonomske stabilizacije, vladavine prava in varnosti. To pa zahteva celovit in usklajen pristop vseh sodelujočih v reševanju konflikta. Celovit pristop in usklajeno delovanje mednarodnih

dejavnikov pri reševanju kompleksnih kriz povečujeta tudi legitimnost njihove prisotnosti na območju kriz.

Države, ki so vpletene v reševanje kompleksnih kriz, zanima vzpostavitev učinkovitega sodelovanja med organizacijami in agencijami. To še posebej velja za krize, v katerih situacijo rešuje več dejavnikov: vojska, razvojno usmerjene agencije in donatorji ter diplomacija. Davkoplačevalci teh držav želijo vedeti, kje in kako se porabljajo sredstva in kakšni so rezultati. Volilno telo v zahodnih državah je vedno bolj nestrpno do dolgotrajnih operacij ter vse manj pripravljeno sprejemati žrtve med vojaki svojih vojsk. Ta nestrpnost zahteva iskanje novih rešitev, alternativnih poti za zagotavljanje varnosti in možnosti za umik mednarodnih vojaških sil iz kriznih operacij.

Sedanji koncepti in modeli celovitega pristopa ter usklajenega sodelovanja

Nekateri dejavniki na mednarodni ravni poskušajo doseči celovitejše in bolj usklajeno delovanje z drugimi, tako na mednarodni kot na lokalni ravni, ter s svojimi pobudami izboljšati tudi sodelovanje med posameznimi deli svojih organizacij (interagency). Za boljše sodelovanje med svojimi vladnimi institucijami (interagency oziroma medresorsko sodelovanje) si prizadevajo tudi nekatere države.

Velik napredek v celostnem pristopu k reševanju kompleksnih kriz so dosegli Združeni narodi z usklajenim delovanjem znotraj svoje organizacije. Razvili so nekaj projektov, ki so usmerjeni v usklajeno delovanje med tistimi agencijami ZN, ki delujejo na različnih področjih krize. Testno preizkušajo modele, ki delujejo po načelu »Delivering as One« (delamo kot eden) oziroma »One UN« (eni Združeni narodi) (UN SG 2006). ZN v operacijah za vzdrževanje miru¹ uporabljajo integriran pristop: predstavniki agencij, ki pokrivajo politično, varnostno, razvojno in humanitarno področje ter področje človekovih pravic, se združijo v eni misiji (integrated mission structure). Tako integrirana oblika delovanja ima svoj operativni proces načrtovanja in usklajevanja, različni elementi ZN pa so združeni na ravni države (single country level). Integrirane misije sledijo skupnemu strateškemu cilju in

¹ Operacije vzdrževanja (peacekeeping), vsiljevanja (enforcement) in vzpostavljanja (building) miru so operacije kriznega menedžmenta. V krog teh operacij sodijo tudi humanitarne operacije (UN IMPP 2006). V Natu razširjajo terminologijo teh operacij z operacijami za stabilizacijo razmer (stabilization) in rekonstrukcijo oziroma obnovo (reconstruction), ki pa so lahko tudi stopnje znotraj posamezne operacije.

usklajenemu operativnemu pristopu, po katerem delujejo politični, varnostni in razvojni dejavniki ter tisti, ki pokrivajo področje človekovih pravic. Če je mogoče, sodelujejo tudi humanitarni dejavniki ZN na ravni države (country level).

Evropska unija je razvila zelo zapleten sistem kriznega upravljanja², ki temelji na uporabi vojaških, policijskih in civilnih zmogljivosti. V praksi še ni uporabila integrirane misije, v kateri bi bili hkrati prisotni vsi trije elementi kriznega upravljanja. Vojaške, policijske in civilne zmogljivosti na kriznih območjih ne delujejo povezano, temveč vzporedno in sodelujejo še z nekaterimi drugimi dejavniki, ki jih EU pošilja na ta območja. To so na primer skupine za opazovanje volitev, razvojne in humanitarne misije, politično-diplomatska predstavništva in predstavništva evropske komisije. EU je razvila koncept za civilno-vojaško usklajevanje, znotraj katerega naj bi usklajevali delovanje različnih dejavnikov v procesu kriznega upravljanja (Gebhard 2008). Orodja oziroma načina, s katerim bi integrirala krizno upravljanje, razvojne in humanitarne dejavnosti, pa EU še nima.

Tudi Nato se zaveda, da le celovit in usklajen pristop mednarodne skupnosti lahko ustavi sovražnosti, vzpostavi red, omogoči razmere za obnovo in odpravi vzroke, ki so privedli do krize. Zaveda se tudi, da morajo biti vojaški naporji v vsaki fazi operacije podprti z nevojaškimi sredstvi ter ekspertizami civilnih strokovnjakov iz nacionalnih in mednarodnih organizacij.

Na vrhunskem zasedanju zavezništva v Washingtonu, aprila 1999, je bil sprejet nov strateški koncept Nata, ki je dopolnil temeljne varnostne naloge zavezništva in prvič opredelil njegovo vlogo v reševanju kriz (operacije kriznega odzivanja), ki se izvajajo zunaj določil 5. člena Severnoatlanske pogodbe (Vegič v Bebler 2005).

Na zasedanjih v Pragi (2002) in Istambulu (2004) so sprejeli dopolnjene usmeritve za obrambno načrtovanje zveze Nato ter izhodišča, ki določajo sile, sredstva in zmogljivosti, ki jih zahtevajo operacije kriznega odzivanja. V teh dokumentih je zapisano, da potrebuje Nato skupen okvir za načrtovanje, ki bo zagotovil konsistentnost, medsebojno usklajenost instrumentov nacionalnih moči, povezanost (združenost) vojaških sil držav članic ter njihovo operativno

² Tehnika, izvajanje ali znanost o upravljanju oziroma nadzorovanju nenavadno težkih, nevarnih ali nestabilnih situacij. Vsi sprejeti ukrepi, ki so uvedeni za iskanje rešitev za politične, gospodarske, okoljske in druge podobne nevarnosti in konflikte (EIONET 2008).

uspešnost. Nato se je pred dvema letoma v Rigi³, še odločneje pa na vrhunskem srečanju aprila 2008 v Bukarešti⁴, opredelil, da je treba k reševanju konfliktov ali kriz pristopati usklajeno, tako da bo omogočeno povezano delovanje (collaborative engagement) vseh zmogljivosti civilnih in vojaških instrumentov moči.⁵

Nato razvija koncept operacij, ki temeljijo na učinkih (Pešec 2007) in ga lahko razumemo kot vojaški prispevek k celovitemu pristopu za reševanje kriz⁶. Ta koncept upošteva učinke vojaških dejavnosti in predvideva sprotno odzivanje tako vojaških kot civilnih dejavnikov nanje. Na učinkih temelječ pristop k načrtovanju in izvajanju operacij ponuja možnosti za učinkovito civilno-vojaško sodelovanje. Če bi na primer po načelu učinkov ocenjevali kazalce razvojnih projektov (development), bi predvideli, katere konkretne in merljive učinke lahko pričakujemo in na tej podlagi usklajevali posamezne dejavnosti. Razvojni projekt gradnje cestne infrastrukture mora na primer upoštevati možnost zaposlovanja lokalnega prebivalstva; možnost zaposlitve in socialne varnosti lahko prispeva k zaupanju v delo mednarodne skupnosti, to pa k boljšim varnostnim razmeram.

Koncept operacij, ki temeljijo na učinkih (Effects Based Approach to Operations), in koncept celovitega pristopa (Comprehensive Approach) k reševanju kriznih razmer sta v Natu še vedno v razvoju. Trenutno tudi še nimata dovolj politične podpore za praktično uveljavljanje.

Koncept operacij, ki temeljijo na učinkih, je bil sprejet na Vojaškem komiteju poleti 2006, vendar le v tistem delu, ki določa terminologijo in definicije

³ Na vrhunskem srečanju v Rigi, ki je potekalo novembra 2006, je Nato na dnevni red zasedanja postavil pobudo o usklajenem pristopu. Vrhunsko srečanje je svojim vojaškim in političnim organom določilo zelo konkretno nalogo, da morajo pripraviti akcijski načrt, na podlagi katerega bo zveza lahko vključila usklajen pristop v svoje delo (NATO Summit Declaration 2006). Ta naloga pomeni pomemben dosežek na poti do usklajenega delovanja akterjev na kriznih območjih, čeprav vprašanja, povezana predvsem s sodelovanjem med natom in EU, še vedno niso rešena.

⁴ Natov akcijski načrt za uveljavitev usklajenega pristopa (dokument je tajne narave) je bil po zasedanju v Rigi predmet številnih razprav. Delo pri razvoju koncepta še vedno ni končano, razprave o implementaciji celovitega pristopa pa se nadaljujejo. Vrhunsko srečanje v Bukarešti je bilo priložnost, da Nato pokaže, ali lahko odgovori na izzive in nadaljuje proces sprejemanja odločitev, ki bodo zagotovile uveljavitev pristopa.

⁵ Instrumenti nacionalne moči so diplomatski, informacijski, vojaški, in ekonomski (diplomatic, informational, military, economical – v ameriški literaturi se uporablja kratica DIME), nekateri teoretiki pa dodajo še druge, npr. socialnega in civilnega, pri čemer so mišljeni predvsem pravni in upravni instrumenti ter civilne nevladne pobude (Pešec 2007).

⁶ Znotraj Nata se dodatno razvijajo koncepti, kot je na primer koncept prihodnjega civilno-vojaškega sodelovanja ter koncept operacij za stabilizacijo in obnovo. Tudi te zamisli poskušajo uveljaviti rešitve, ki bi omogočile boljše civilno-vojaško sodelovanje, predvsem v odsotnosti celovitega pristopa k reševanju kompleksnih kriz. Obstajajo tudi predlogi za novo strukturo poveljstev (PE review), ki naj bi se začela uveljavljati v naslednjem letu in ki predvideva vključevanje nekaterih dolžnosti, tudi civilnih, kar naj bi zagotovilo večjo strokovnost na področju rekonstrukcijskih in razvojnih dejavnosti, ki jih izvaja Nato, in izboljšalo civilno-vojaško sodelovanje.

operacij. Vojaški komite pa ni sprejel odločitve, ki bi omogočila, da koncept postane del kriznega upravljanja⁷ in vojaškega procesa odločanja v Natu. Edini napredek na tem področju je izid Priročnika o operacijah, ki temeljijo na učinkih (NATO EBAO Handbook 2007), ki pa ostaja le na ravni informativnega dokumenta in ne predstavlja formalne podlage za spremembe v strukturi ali procesih načrtovanja v vojaškem delu Nata. V uvodu je pojasnjeno, da je dokument preddoktrinarne narave, namenjen informaciji in zavedanju o tem, kako se razmišljanje, ki temelji na učinkih, lahko poveže z izkušnjami na področju operativnega načrtovanja in delovanja v krizah.

Sprejem koncepta operacij, ki temeljijo na učinkih, in posledično spremembe v Natu, ki jih bo treba opraviti v strukturah, procedurah in doktrini delovanja, so odvisni od odločitev na politični ravni zveze. Koncept celovitega pristopa k reševanju kompleksnih kriz pa je še v bistveno zgodnejši fazi razvoja. Ta razvoj trenutno ovira predvsem politični interes nekaterih članic, ki nasprotujejo sodelovanju z mednarodnimi organizacijami, predvsem z EU.

Tudi mnoge posamezne države razvijajo pobude za usklajen pristop. V večini gre za medresorske usklajevalne sestanke in nekatere druge oblike sodelovanja, v katerih so udeležene specializirane agencije. Vsa prizadevanja za usklajevanje so namenjena kakovostnejšemu delovanju v zelo posebnih pogojih ali za izvedbo posebnih nalog.

ZDA, Kanada, Velika Britanija, Norveška, Švedska, Nizozemska in Danska (Ritjens 2006) spodbujajo sodelovanje med različnimi vladnimi agencijami, da bi izboljšale sisteme kriznega upravljanja. ZDA so ustanovile oddelk za usklajevanje rekonstrukcije in stabilizacije (Office for the Coordination for Reconstruction and Stabilization) (Bogdanos 2005), Kanada je razvila koncept 3D (diplomacy, development, defence), ki opredeljuje tri glavna področja sodelovanja vladnih in nacionalnih agencij v kompleksni krizi (Fraser 2006). Velika Britanija je za delovanje britanskih agencij v kompleksnih krizah ustanovila Enoto za stabilizacijo, ki je sestavljena iz predstavnikov ministrstva za obrambo, oddelka za mednarodni razvoj in zunanjega ministrstva. Enota za

⁷ Natov Strateški koncept iz leta 1999 definira krizno upravljanje kot eno izmed temeljnih varnostnih nalog, ki zvezi omogoča, da lahko učinkovito prispeva k preprečevanju konfliktov ter aktivno deluje v operacijah kriznega upravljanja (operacije kolektivne obrambe in operacije kriznega odzivanja). Krizno upravljanje se lahko izvaja z vojaškimi in nevojaškimi ukrepi, s katerimi lahko zveza odgovori na različne krizne situacije (ki so lahko po svoji naravi politične, vojaške, humanitarne, vzrok zanje pa so lahko politična nesoglasja, vojaški konflikt, tehnološke ali naravne nesreče), ki ogrožajo nacionalno ali mednarodno varnost (NATO Handbook 2006).

stabilizacijo je pooblaščen tudi za upravljanje sredstev, ki so združena na ravni enote (UK SU 2008).

IZKUŠNJE UVELJAVLJANJA CELOVITEGA PRISTOPA IN USKLAJENEGA DELOVANJA, PRIDOBLENE V SODOBNIH KOMPLEKSNIH KRIZAH

Izkušnje z Balkana in iz Afganistana kažejo, da je civilno-vojaško sodelovanje vzpostavljeno predvsem, kadar tako nanesejo razmere v posameznih okoljih oziroma sloni na neformalnih in ad hoc sporazumih (Currey 2003; FBA 2003; Mockaitis 2004; Petersen, 2007). Pokazalo se je tudi, da s sodelovanjem, ki je odvisno le od posameznih pobud, ni mogoče zagotoviti, da bi bili resursi kontinuirano učinkovito izkoriščani, upočasnjena je dobava humanitarne pomoči, rotiranje osebja povzroča nekonsistentnost v delovanju, cilji med različnimi organizacijami so med seboj v konfliktu (Peabody 2005).

Zelo malo je verodostojnih, neodvisnih ocen preteklih izkušenj, ki bi lahko potrdile uspešnost nekega pristopa oziroma uporabljenega modela za reševanje kriz. Dejavniki, ki posegajo v reševanje kriznih razmer, se oklepajo svojih modelov, ki so oblikovani na podlagi razumevanja kompleksnih kriz, in prisegajo na orodja, ki so doslej prinesla vsaj nekaj pozitivnega.

Uveljavljanje usklajenega, celovitega pristopa v različnih organizacijah na območju krize je zahtevna naloga. Čeprav med tem pristopom in načini sodelovanja znotraj posameznih organizacij oziroma med vladnimi resorji obstajajo podobnosti, prinaša zahteva po usklajenem in celostnem delovanju vseh dejavnikov, vpletenih v krizo, veliko izzivov. Težava je v dejstvih, da se sodelovanje vzpostavlja med neodvisnimi dejavniki, ki imajo različne mandate in načela delovanja, da vsak lahko neodvisno odloča ter da imajo ti dejavniki različne sisteme kriznega upravljanja in različno notranjo strukturo oziroma hierarhijo sprejemanja odločitev.

Nekateri konkretni ukrepi oziroma dejavnosti, ki bi lahko omogočili bolj usklajeno delovanje mednarodnih akterjev (Chopra et al. 2002; Currey 2003; FBA 2004; Baranick v Binnendijk, Johnson 2004; FBA 2005; McNerney 2006; Fukuyama 2006; Petersen, Binnendijk 2007, Borgomano-Loup 2007, UN SG 2007; Connections 2007; HQ ISAF 2008, UN OCHA 2008):

- doseči *poenoteno razumevanje groženj*, s katerimi se mednarodna skupnost sooča v neki krizi, in razumeti načine delovanja posameznih dejavnikov, ki so vpleteni v tako krizo;

- jasno *opredeliti mandat* za delovanje v operaciji in zagotoviti poznavanje načel delovanja, kar je odločilno za razumevanje stopnje sodelovanja, ki ga je mogoče doseči med različnimi dejavniki;
- *zmanjšati vpliv različnih zunanjih dejavnikov (donatorjev)*, ki skladno s svojimi interesi usmerjajo delo posameznih organizacij in agencij, ker zanje prispevajo finančna sredstva;
- jasno *določiti pravila delovanja*, tako za varnostne sile kot tudi za civilne dejavnike;
- zagotoviti *razmejitve med civilnimi in vojaškimi nalogami* ter njihovo učinkovito uresničevanje;
- zagotoviti, da delovanje mednarodne skupnosti poteka na podlagi *sklenjenih sporazumov*, obenem pa upoštevati aktualne potrebe na terenu, kar pomeni, da se je treba včasih obnašati pragmatično, skladno z dinamiko dogajanja;
- razviti *kulturno interoperabilnost*, uporabljati uspešne mehanizme interakcije, ki predstavljajo sintezo dosežkov civilno-vojaškega sodelovanja v preteklih operacijah;
- vzpostaviti *institucionalizirano usposabljanje vseh, ki so vpleteni* v reševanje krize, da bi rešili problem, ki ga pri sodelovanju civilno-vojaških dejavnikov povzroča različna kultura razmišljanja in delovanja. Skupno usposabljanje bi pri sodelujočih poleg poznavanja postopkov in procedur zagotovilo tudi medsebojno razumevanje in spoštovanje razlik;⁸
- poenotiti *izobraževanje in usposabljanje* vseh vojakov na področju civilno-vojaškega sodelovanja, ne samo osebja CIMIC, in ga načrtovati v večjem obsegu kot doslej, vključevati bi moralo tudi znanje za vzpostavljanje povezav (liaison), projektno načrtovanje in delovanje v razvojnih in drugih projektih ter poznavanje civilnih direktiv za delovanje v kriznih razmerah;
- vzpostaviti oziroma *izboljšati preproste oblike civilno-vojaških interakcij*, ki bodo omogočile višjo stopnjo zaupanja in verodostojnosti med sodelujočimi dejavniki. Najprej je treba vzpostaviti izmenjavo relevantnih informacij in enotno situacijsko zavedanje, kar bo preprečilo podvajanje nekaterih dejavnosti, omogočena pa bo tudi

⁸ Trenutno so za civilne dejavnike, ki niso iz upravnih civilnih struktur Nata oziroma članic zveze, odprti tečaji CIMIC: v Natovi šoli v Oberammergau, v Centru odličnosti za civilno-vojaško sodelovanje (CIMIC Centre of Excellency – CCOE) na Nizozemskem in nekateri tečaji v CIMIC Group South v Italiji.

- samosinhronizacija njihovega delovanja (de-confliction in self-sinhronization);
- izboljšati *medagencijske procese sodelovanja in sodelovanje na lokalni ravni*. Lokalni dejavniki imajo pomembno vlogo pri uveljavljanju celovitega koncepta za reševanje kompleksnih kriz. K sodelovanju jih je treba pritegniti v najzgodnejši fazi krize, da prepoznajo in začutijo pomen mednarodnih naporov. Mir in varnost, ki ju bo mogoče vzdrževati, lahko zgradijo le lokalni dejavniki, mednarodni pa jim morajo pri tem pomagati z ustreznim usklajevanjem dejavnosti znotraj civilnega oziroma vojaškega sektorja in kar je bistvenega pomena – tudi med njim.

SKLEP

Izkušnje iz svetovnih kriz že vse od konca hladne vojne naprej kažejo, da mora v reševanje konfliktov, vzdrževanje miru, zagotavljanje varnosti in razvoja na kriznih območjih poseči mednarodna skupnost. Posegi pa so pokazali tudi, da so rezultati reševanja krize lahko dobri le, če napore zanje združijo različni instrumenti moči: politični, ekonomski, civilni, vojaški in drugi.

Mednarodna varnost se vedno bolj institucionalizira v okviru OZN, Nata in drugih obrambnih ter vojaško-političnih zvez, kljub temu pa svetovna skupnost nima univerzalnega večstranskega in interdisciplinarnega koncepta za reševanje kompleksnih kriz. Postopki in pristopi se menjajo vsakokrat, ko se mednarodna skupnost sooči z novo situacijo v določeni krizi ali kadar je treba preoblikovati mandate, sklepati nove koalicije in podobno.

Izkušnje pri reševanju kompleksnih kriz so pokazale na pglavitne ovire za uveljavljanje usklajenega pristopa. Sodelovanje ovirajo različni interesi, mandati, načela delovanja in prednosti, ki jih uveljavljajo posamezni dejavniki, vpleteni v reševanje krize. Kot ovire prepoznavamo tudi različne strukture in sisteme kriznega upravljanja. Iz tega izhaja tudi vprašanje, ali naj bo usklajen pristop integriran ali koordiniran, kar vodi do vprašanja opredelitve elementov vodenja in nadzora. Neodgovorjeno ostaja tudi vprašanje, kako naj bodo v tak pristop vključeni dejavniki lokalne skupnosti.

Številne formalne spodbude in konkretne operativne izkušnje iz kompleksnih kriz kažejo, da je čas, da se na hitro vzpostavljene oblike sodelovanja preoblikujejo v *načrtne pristope in institucionalizirane postopke*, ki morajo biti prilagodljivi in pragmatični, saj ni mogoče zagotoviti, da bi za sodelovanje vedno našli skupni imenovalc (različne vrednote, načela, cilji oziroma upoštevanje trenutnih razmer).

Usklajevanje vseh dejavnosti v reševanju kompleksnih kriz je nujno vsaj na ravni skupne strateške vizije, in sicer z ustvarjanjem bolj uravnoteženega delovanja različnih agencij in zmanjševanjem razlik pri določanju najpomembnejših problemov in rešitev.

Krizne situacije po svetu zahtevajo, da naredi mednarodna skupnost odločilen premik od velikih izjav in deklaracij k dejanjem (UN Summit Declaration 2005; NATO Summit Declaration 2006; NATO Summit Declaration 2008) ter uresniči ideje o celovitem in usklajenem pristopu k reševanju kriz.

VIRI

Michael BARANICK, 2004: Learning from History. V Hans Binnendijk in Stuart Johnson (eds), 2004: Transforming for Stabilization and Reconstruction Operations, Washington: National Defence University Press.

Michael BHATIA, Kevin Lanigan in Phillip Wilkinson, 2004: Minimal Investments, minimal results: The Failure of Security Policy in Afghanistan. Briefing paper : Afghanistan Research and Evaluation Unit. Dosegljivo na www.cmi.no/pdf/?file=/afghanistan/doc/AREU-Brief-2004-June-security.pdf (3. 4. 2008).

Matthew F. BOGDANOS, 2005: Joint Interagency Cooperation: The first Step, Joint Force Quarterly Issue 37.

Laure BORGOMANO-LOUP, 2007: Improving NATO-NGO relations in Crisis response operations, Rome: NATO Defence Colleague.

Charles T. CALL, 2005: Institutionalizing Peace: A Review of Post-Conflict Peacebuilding Concepts and Issues for DPA, New York: United Nations Department of Political Affairs.

Mike CAPSTICK, 2007: The Civil-Military effort in Afghanistan: A Strategic Perspective, Journal of Military and Strategic Studies Vol.10. Issue1.

Murat CELIK, 2005: Comparison of the British and Canadian and the US CMO doctrines to the NATO CIMIC Doctrine, Monterey, California: Naval Post Graduate School.

Centre for Military and Strategic Studies (CMSS) Report, 2007: Coordinated Approaches to Security, Development and Peacemaking: Lessons Learned from Afghanistan and Liberia, Calgary, Washington DC: University of Calgary and Institut of World Affairs.

Jarat CHOPRA, Jim McCallum in Alexander Their, 2002: Planning Considerations for International Involvement in Post Taliban Afghanistan: Brown Journal of World Affairs 8 No.2.

Connections, 2007: A Comprehensive Approach to Crisis Management and Post-conflict Stabilization: Garmish-Partenkirchen Quarteltry Jurnal Summer 2007 Volume VI No 2., 75–79.

Charles J. CURREY, 2003: A new model for Military/Nongovernmental Relations in Post-Conflict Operations, Carlisle: US Army War College.

EIONET, European Environment Information and Observation Network, 2008: dosegljivo na www.eionet.europa.eu/gemet/concept?langcode=sl&cp+10107 (25. 9. 2008).

David FRASER, 2006: The Evolution of the 3D concept: The Military Paradigm, Vanguard, dosegljivo na <http://www.vanguardcanada.com/Evolutionof3DFraser> (17. 6. 2008).

Martha FINNEMORE, 2004: The Purpose Of Intervention: Changing Beliefs About The Use of Force, Cornell Studies in Security Affairs: Cornell University Press.

- Folke Bernadotte Academy (FBA), 2003: Lessons Learned and Best Practices from the Western Balkan, Stockholm: FBA Publications.*
- Folke Bernadotte Academy (FBA), 2004: Cooperation in crisis and conflict, Stockholm: FBA Publications.*
- Folke Bernadotte Academy (FBA), 2005: Meeting the Challenges of Peace Operations: Cooperation and Coordination, Stockholm: FBA Publications.*
- Francis FUKUYAMA, 2006: Guidelines for Future Nation-Builders in Francis Fukuyama (ed) Nation-Building, Beyond Afghanistan and Iraq, Baltimore: John Hopkins University Press.*
- Carmen GEBHARD, 2008: Civil-Military Coordination and Cooperation in the Context of the EU's Crisis Management CMCO versus CIMIC, Vienna: National Defence Academy, Info Actuel/1/2008.*
- Antron GRIZOLD, 2005: Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju; k razvoju obrambno-zaščitnega sistema; izzvi in spodbude, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Varnostne študije.*
- HQ ISAF, 2008: Guidelines for the Interaction and Coordination of Humanitarian Actors and Military Actors in Afghanistan, Version 1.0., dosegljivo na www.cimicweb.org (25. 9. 2008)*
- International Crisis Group (ICG) Report, 2007: Report No 134, Darfurs New Security Reality, New York.*
- Michael J. McNERNEY, 2006: Stabilization and reconstruction in Afghanistan: Are PRTs a Model or a Muddle?, Parametrs Winter 2005–2006.*
- Thomas R. MOCKAITIS, 2004: Civil-military cooperation in Peace Operations: The Case of Kosovo, Washington D.C.: US Institute of Peace and De Paul University.*
- Charles MOSKOS, John A. Williams, David R. Segal, 2000: The Postmodern Military - Armed Forces after the Cold War, New York: Oxford University Press.*
- NATO Handbook, 2006, dosegljivo na www.nato.int (12. 8. 2008).*
- NATO EBAO Handbook, 2007: dosegljivo na www.cimicweb.org (25. 9. 2008).*
- NATO Summit Declarations, Praga 2002, Istanbul 2004, Riga 2006, Bukarešta 2008, dostopne na www.nato.int (25. 9. 2008).*
- Lara OLSON, 2006: Fighting for Humatiaran Space: NGOs in Afghanistan: Journal of Military and Strategic Studies (JMSS) Fall Volume 9, dosegljivo na www.jmss.org/2006/2006fall/articles/Olson_ngo-afghanistan.pdf (13. 8. 2008).*
- David PEABODY, 2005: The Challenges of Doing Good Work: The Development of Canadian Forces CIMIC Capability and NGO's, Ottawa: CDAI Conference.*
- Mojca PEŠEC, 2007: Na učinkih temeljec koncept operacij, magistrska naloga, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.*
- Fris A. PETERSEN, Hans Binnendijk, 2007: The Comprehensive Approach Initiative: Future Operations for NATO: Defense Horizons, NDU Press.*
- Sebastiaan J.H. RITJENS, 2006: CIMIC in response to a Complex Emergency: Just Another Drill?: University of Twente, Netherland.*
- Edward A. SMITH, 2002: Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War, Washington: US DOD Command and Control Research Program.*
- UK Stabilization Unit, 2008 dosegljivo na www.stabilisationunit.gov.uk (12. 8. 2008).*
- UN Summit Declaration, 2005: United Nations Millennium Declaration, New York, dosegljivo na www.un.org/ga/59/hl60_plenarymeeting.html (10. 7. 2007).*
- UN SG Report, 2006: Delivering as One, New York: UN Secretary General High-level Panel on System Wide Coherence: UN.*

Mojca Pešec

- UN SG Report, 2007: The Situation in Afghanistan and its Implications for International Peace and Security, New York: UN.*
- United Nations IMPP, 2006: Integrated Missions Planning Processs (IMPP) Guidelines endorsed by SG, New York: UN.*
- UN OCHA, 2008: Civil-Military Guidelance & Reference for Complex Emergencies: Civil-Military Relationship in Complex Emergencies, IASC Reference Paper, dosegljivo na <http://ochaonline.un.org/cmcs/guidelines> (17. 6. 2008).*
- Vinko VEGIČ, 2005: Vloga in funkcije Nata po koncu hladne vojne; v Anton Bebler (ur.), 2005: Sodobno vojaštvo in družba, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Varnostne študije.*
- Thomas G. WEISS, Cindy Collins, 2000: Humanitarian Challenges and Intervention, Boulder: Westview Press.*